

належним чином закріплених норм про матеріальну відповідальність роботодавця, відсутність норм про відшкодування моральної шкоди. Тому наступний етап в регулюванні матеріальної відповідальності настане з прийняттям Трудового кодексу України, в якому необхідно заповнити всі існуючі прогалини.

Література:

1. Белинский Е. С. Материальная ответственность в магазине. – М.: экономика. – 1969. – С. 3.
2. Свод Законов СССР 1929. – № 42. – Ст. 367.
3. «Известия НКТ СССР» – 1930. – № 31–32.
4. Свод Законов СССР 1931. – № 35, ст. 257; 1932. – № 40. – Ст. 242.
5. Ведомости Верховного Совета СССР – 1958. – № 9. – Ст. 202.
6. Ведомости Верховного Совета СССР. – 1961. – № 41. – Ст. 202.
7. Ведомости Верховного Совета СССР. – 1976. – № 29. – Ст. 427.
8. Бюлетень Верховного Суду СРСР. – 1978. – № 4. – С. 33.
9. Гладкова Л. М. Материальная ответственность и закон. – М. – Московские рабочие. – 1981. – С. 24–33.
10. Коршунов Ю. Н. Возмещение ущерба причинённого здоровью работника. – М: Юрид. лит. – 1987. – С. 192
11. Лисовский В. С. Материальная ответственность рабочих и служащих. – К.: О-во «Знание» УССР. – 1990. – 32 с. – с. 3

Токарева В.О., ОНЮА

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ВАРТОСТІ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ ПРИ УКЛАДЕННІ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ ПРЕДМЕТІВ МИСТЕЦТВА

Статья освещает проблемные вопросы возникающие при заключении договоров страхования предметов искусства. А именно установления стоимости предмета, до заключения договора страхования, требует проведения технологической и искусствоведческой экспертиз. Исключительно после проведения экспертиз представляется возможность установить рыночную стоимость предмета искусства либо поставить под сомнение подлинность произведения.

The article tells about problem aspects of fine art insurance. Insurance of art-works is a fairly common trend abroad, and remains a relatively new concept in Ukraine. The value of the art work have to establish after a technological and artistic expertise. The examination determined the actual value of the art object.

Предмети мистецтва все частіше розглядаються як ефективний інструмент інвестування засобів громадян і юридичних осіб. І все більше культурних цінностей виводиться «із тіні» приватних колекцій та потрапляє в обіг: вони стають об'єктами купівлі-продажу, оренди, надаються для експонування, що дозволяє власникові отримувати доходи, стають предметом застави, вносяться як вклади в статутні капітали товариств. Зрозуміло, що у власників та посередників культурних цінностей та предметів мистецтва починає формуватися стійкий інтерес щодо страхування таких об'єктів та укладення відповідних договорів страхування.

У Росії, а разом з цим і в Україні застрахувати колекцію предметів мистецтва виявляється не зовсім просто, особливо у випадку якщо страхувальником виступає приватна особа – колекціонер, та на прийнятних для нього умовах. Можна відзначити, що декларації страхових компаній про страхування витворів мистецтва, в цілій низці випадків, здебільше варто розцінювати як рекламний трюк та на справі виникає ряд неврегульованих питань.

Страхування предметів антикваріату, мистецтва, колекцій та зібрань недостатньо відомий вид страхування, тому у ряді випадків його називають ексклюзивним [1]. Коли мова йде, головним чином, про унікальні предмети мистецтва та якщо такі предмети пошкоджуються повністю, то наслідки цього для власника виглядають набагато серйозніше, а ніж в випадку пошкодження предметів серійного виробництва [2].

Слід відзначити певну недовіру до страховиків, з боку власників колекцій, у зв'язку з небажанням розголошення відомостей про наявні цінності, побоювання просочення інформації, не дивлячись на положення про конфіденційність [3]. Приватні колекціонери – люди обережні і не дуже хочуть афішувати наявність у себе живописних полотен або зізнаватися в любові до антикварних меблів. Система оподаткування не сприяє до виходу цінителів прекрасного із тіні; додавати зайвий рядок до декларації та сплачувати додатковий податок на майно вони не поспішають, вважаючи за краще зберігати антикварні цінності «по кутах та комірчинах». Все це, безумовно, стримує розвиток страхування антикварних цінностей [4]. Та залишається низка інших, досить складних проблемних питань щодо старування предметів антикваріату, мистецтва та культурних цінностей.

Незважаючи на широку рекламу страхового продукту, призначеного для фізичних осіб, і декларації топ-менеджерів, страховиків з великою часткою побоювання і вкрай неохоче ведуть справи з громадянами, власниками предметів мистецтва. Скористатися такою послугою можуть лише обрані, особливо при страхуванні дорогих предметів і колекцій. Як визнають самі страховики, договорів на страхування приватних колекцій, укладених за правилами страхування культурних цінностей, в їх портфелі одиниці. В основному такі об'єкти страхуються як цінні об'єкти, але за стандартними правилами страхування домашнього майна [5].

Не дивлячись на низку проблем та труднощі щодо укладення договорів страхування предметів мистецтва фізичними особами, перший в Росії випадок, коли приватний колекціонер не лише застрахував свою колекцію, але й відкрито оголосив про це, стався в 2007 році. Керівник «Альфа-груп» Петро Авен застрахував 222 картини російських художників початку 20-го сторіччя на суму в 150 мільйонів доларів. Про суму страхового внеску власник колекції говорити не став, але, за даними страховиків, зазвичай внесок складає від 0,2% до 1,5% від страхової суми [6].

Однією із істотних умов договору страхування предмету мистецтва є страхова сума яку повинен виплатити страховик в разі настання страхового випадку. Тому для укладення договору страхування предмету мистецтва необхідно встановити страхову суму, ліміт відповідальності страховика, та розрахувати на її основі плату за договором страхування. Для страхування предмета мистецтва страховикові необхідно визначити його

вартість, тобто провести оцінку предмета мистецтва. Так можливі деякі труднощі з якими можна стикнутися при встановленні реальної ринкової ціни предмету мистецтва тому, що значну роль грають суб'єктивні фактори [7].

Адекватна страхова сума має дорівнювати ринковій вартості предмету мистецтва, тому потрібна або процедура естимейта, або пред'явлення наявних документів, підтверджуючих вартість предмету на дату укладення договору страхування. Цінність предмету мистецтва в грошовому вираженні залежить від його достовірності, унікальності, міри збереження.

При цьому специфіка арт-ринку полягає в тому, що предмет мистецтва не представляє ніякої ринкової вартості до тих пір, поки не пройде експертизи і не отримає документа, що підтверджує його цінність і справжність [8].

Отже, страховиком для укладення договору страхування вимагається надання чеку або експертної оцінки речі, яка буде встановлювати та підтверджувати дійсну цінність та вартість речі. За словами Д.Є. Лукашина, генерального директора компанії «Арт Консалтинг», «Інвестиційна привабливість твору мистецтва, що не пройшов експертної процедури, дорівнює нулю». Без технологічної експертизи, що дозволяє точно визначити датування предмета мистецтва, проводити мистецтвознавчу експертизу досить складно. Технологи надають мистецтвознавцю інформацію про те, які речовини входять до складу досліджуваного предмета мистецтва, у який період часу дані речовини були отримані [9].

Таким чином, встановлення вартості предмету мистецтва та антикварної речі потребує незалежної експертизи та оцінки спеціаліста-експерта. Варто відзначити, що давати висновок про вартість витвору мистецтва або антикварної речі можуть лише професійні експерти-оцінювачі з ліцензією державного зразка. У даному зв'язку, слід розмежовувати оцінювачів та мистецтвознавців – останні можуть лише зробити висновок про достовірність речі та його художню цінність, а оцінювачем буде названа ринкова вартість речі [10]. Під час мистецтвознавчої експертизи, запрошений фахівець оцінює, наскільки характерний твір для даного художника, чи є його аналоги в музеях, яке його збереження [11].

Переважає більшість предметів, що особливо знаходяться в приватних колекціях, не мають письмово оформленого висновку експертів. Особливо це стосується предметів, що були отримані в порядку спадкування. Найчастіше достовірність предмету встановлюється на основі провенанса (походження), який за звичай є солідним, впливає на підвищення ціни. Проте це не може служити прямим доказом достовірності, оскільки відомі випадки, коли в зборах навіть дуже відомих людей зустрічалися підробки. Відомий випадок, коли колекціонер, дізнався, що в його колекції імпресіоністів немає жодної справжньої картини, наклав на себе руки, тому можливо, існують випадки коли краще залишатися у невіданні правди.

Професійну експертизу здатні провести співробітники музеїв або спеціальних реставраційних центрів. Але державним музеям сьогодні заборонено видавати документи про достовірність приватним колекціонерам. На думку Росохранкультури почастишали випадки продажів на аукціонах підробок, що мають експертний висновок, у зв'язку з чим із

статуту російських державних музеїв був виключений пункт про проведення комерційної експертизи [12].

Усна ж консультація щодо вартості речі без документального підтвердження залишиться всього лише приватною думкою фахівця і не може бути взята до уваги страховиком. Подібне дослідження та отримання висновку експерта коштує досить дорого, часто воно складає певний відсоток від оцінної вартості предмету. При всьому цьому атрибуція і провенанс, впершу чергу здатні вплинути на ціну предметів, що відносяться до дорогих витворів мистецтва та антикварних речей. З урахуванням того, що під поняття антикваріату підпадають тепер і предмети кінця п'ятдесятих років минулого сторіччя, вартість яких буде зростати зі спливанням часом, витрати на експертизу можуть виявитися невиннованими. До того ж при страхуванні колекції кожен предмет оцінюється окремо. Проводити експертизу можуть приватні експерти за договірною ціною, але висновок експертизи набуває юридичної сили лише у випадку наявності у експерта, яким проведено експертизу, відповідної ліцензії на прооведення даних робіт [13]. Крім того потребує складення детального опису всіх предметів, що знаходяться у складі колекції, яка може налічувати сотні та навіть тисячі предметів. Робляться фотографії усіх наявних предметів які складають колекцію та зібрання: фотографії зображень картин, аверсів та реверсів монет, якщо витвір є об'ємним то потребується низка знімків з різних ракурсів.

Так страховики, що надають послуги щодо страхування витворів мистецтва віддають перевагу визначеному, «перевіреному» колу експертів, лист яких може бути наданий безпосередньо особі, що забажає застрахувати предмети мистецтва або колекцію.

Не можна виключити, що експерт теж може помилитися при атрибуції витвору мистецтва. Зокрема у 2003 році з торгів аукціону Sotheby's було знято картину Шишкіна «Пейзаж із струмком». Картина була завірена двома експертами Третьяковської галереї, виявилася роботою голландського художника, що її перемальовував, та було оцінено більш ніж в мільйон доларів. Та навпаки, довгий час вважалася підробкою під Яна Вермеєра картина «Дівчина за вірджиналом», яку було визнали справжньою. Вона була продана на тому ж аукціоні за \$30 млн. Так у Росії трапився випадок, що з 210-ти яєць Фаберже, придбаних С. Вексельбергом, дев'ять виявилися підробками. Досить велика кількість фальшивок в нумізматиці. Існує точка зору, що в будь-яких фундаментальних приватних зібраннях, в музеях, на аукціонах 5–7% складають підробки, на ринку в цілому їх число досягає 70%. Але в той же час і хороша підробка у ряді випадків має свою ціну, оскільки може виявитися зробленою самим автором або імітацією оригінала іншим відомим майстром. Відомо, що Малевич писав свій «Чорний квадрат» мінімум п'ять разів, а Мікеланджело робив копії робіт своїх колег.

Тому цілком виправданою склалася ситуація, коли при перестрахуванні вітчизняними страховиками витворів мистецтва у зарубіжних страхових партнерів, з метою уникнення здійснення непосильних страхових виплат у разі настання страхового випадку, зарубіжні страхові брокери у свою чергу обережно та з недовірою приймали експертні оцінки, що їм надавалися, подекуди не завжди їх влаштовували експертні висновки на-

дані навіть фахівцями Ермітажу або Третьяковської галереї, та у зв'язку з чим вимагали проведення більш якісної експертизи творів.

Так 2004 році андеррайтерами Lloyd's була оглянута та прийнята в якості базисної унікальна для Росії лабораторія технологічної експертизи, яка була створена компанією «Арт Консалтинг». Англійські страховики підтвердили визнання експертизи та оцінки «Арт Консалтингу» та визнали, що будуть приймати предмети мистецтва в перестраховання від російських страховиків або страхувати предмети мистецтва, що перебувають за кордоном, безпосередньо, за бажанням колекціонерів [14].

«Арт Консалтинг» перш за все здійснює проведення техніко-технологічного дослідження витвору мистецтва, що включає аналіз основи, ґрунту, барвистого шару, еднального, що дозволяє визначити дату створення конкретного предмету. Після чого настає черга мистецтвознавчої експертизи. Як відзначається представниками страхових компаній «Інгосстрах» при страхуванні на незначні суми довіряє оцінкам музейних експертів, але якщо йдеться про предмети мистецтва високої вартості, то страхові компанії виходять з оцінки наданої «Арт Консалтинга» [15].

Так, страховики зізнаються, що страхування предметів мистецтва є свого роду випробуванням для компанії: «Ризики дуже рідкісні, але влучні». Якщо страховий випадок все-таки настає, то компанії доводиться компенсувати повну вартість твору мистецтва. Цей сектор страхування – найбільш закритий і неpubлічний. Страховики стверджують, що колекціонери все частіше звертаються до них за захистом своїх скарбів. Втім, багато колекціонерів, як і раніше вважають за краще обзаводитися власними охоронними системами, щоб не засвічувати дійсну вартість дорогої речі при страхуванні [16].

Враховуючи вищевикладене, можна зробити наступний висновок. Визначення страхової суми при страхуванні предметів мистецтва завжди здійснюється на підставі експертного висновку професійних оцінювачів, які зі свого боку прагнуть врахувати всі чинники, здатні вплинути на ціну твору: міра збереження роботи, період її створення, умови зберігання, приналежність до певних періодів творчості автора, участь в престижних виставках, публікації в авторитетних каталогах, наявність оригінального підпису, тощо. Разом з цим проведена експертиза витвору мистецтва врешті решт може поставити під сумнів подленність твору мистецтва.

Література:

1. Брус О. Про арт-ринок в Україні і як на ньому вижити справжньому митцеві [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://culture.unian.net/ukr/detail/185794>.
2. Правовые вопросы страхования предметов искусства // Страховое право. – 2005. – № 1. – С. 9–32.
3. Полищук И. Полис для искусства // Время новостей. – 2004. – № 195. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.vremya.ru/2004/195/16/110620.html>.
4. Там само.
5. Покидова Е. Арт страхование. Часть 1. [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://artinvestment.ru/invest/law/20070628_1art_insurance.html#1.
6. Страховка для искусства как застраховать коллекцию. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.strahovina.ru/st.php?rj=56>.

7. Правовые вопросы страхования предметов искусства // Страхование право. – 2005. – № 1. – С. 29–32.
8. Немченко С.Б., Рыбкина М.В., Особенности страхования артнепинга // Международный художественный бизнес в контексте глобализации: материалы Всероссийской научно-практической конференции, 25.01.2007. – СПб.: Изд-во СПбГУП, 2007. – С. 122–125.
9. Пост-релиз конференции «Капитализация рынка искусства: новые возможности». – 29.10.2004. – [Электронный ресурс] Режим доступа – <http://www.gif.ru/themes/kunstbazar/xvii-antiquities/post-reliz/>
10. Там само.
11. Fine arts insurance 430.3. (April, 2009) [Электронный ресурс]. – режим доступа: http://www.roughnotes.com/pfm/400/430_0300.HTM.
12. Див. Полищук И. Полис для искусства // Время новостей. – 2004. – № 195. [Электронный ресурс]. – режим доступа: <http://www.vremya.ru/2004/195/16/110620.html>.
13. Покидова Е. Арт страхование. Часть 2. [Электронный ресурс]. – режим доступа: http://artinvestment.ru/invest/law/20070710_2art_insurance.html.
14. Див. Пост-релиз конференции «Капитализация рынка искусства: новые возможности».
15. Див. Покидова Е. Арт страхование. Часть 2.
16. Чайкина Ю. Особый страховой случай // Коммерсантъ. – 19.09.2005. [Электронный ресурс]. – режим доступа: <http://www.burocrats.ru/sinst/050919153705.htfml>.

Форманюк В.В., ОНЮА

ЛОКАЛЬНА ПРАВОТВОРЧІСТЬ ЯК ОДНА З ФОРМ АКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА

Статья посвящена отдельным вопросам локального нормотворчества. В статье раскрываются основные отличительные признаки локального нормотворчества для всех социальных регуляторов. Автор обосновывает свое видение иерархии локального нормотворчества. В статье на основе комплексного исследования научной литературы автором определяются и анализируются уровни локального нормотворчества, в связи с чем, автор обосновывает свое видение сущности данного вопроса, выделяя новый правовой тип локального нормотворчества.

The article is dedicated to separate questions local rulemaking. The main distinguishes local rulemaking open In article for all social regulator. The Author motivates his vision to hierarchies local rulemaking. By author are defined and analysed level local rulemaking in article on base of the complex study of the scientific literature, in connection with than, author motivates his vision to essence given question, selecting new legal type local rulemaking.

Актуальність теми дослідження пов'язана з недостатньо високим теоретичним рівнем розробки проблеми локального регулювання в умовах постіндустріального формування економічних і соціальних основ українського суспільства.

Ступінь дослідження питання. Проблемам локального регулювання суспільних відносин присвячені роботи фахівців в основному галузевого профілю: Іонцева М.Г., Кравченко Р.С., Ломакіна Д.В., Козлова Н.В., Хнікіна Г.В., Питікової Т.А., Мошно С.В., Шиткіна І.С. та ін.